

Fig. 1. Aria de răspîndire a lăstunului de stîncă (*Ptyonoprogne rupestris rupestris*) în Europa.

În ultimele decenii, în ornitofauna Europei s-a înregistrat o expansiune remarcabilă, atît pe verticală cît și pe orizontală, a mai multor specii de păsări, majoritatea de origine sudică.

Avansarea și întinderea acestor elemente spre nord, nord-vest și nord-est, au atins și hotarele României, aducînd în avifauna țării noastre reprezentanți noi.

Acești imigranți care au intrat mai mult prin partea sudică a țării noastre, au continuat să-și lărgesc arealul și mai departe, atît la noi cît și în alte țări învecinate.

* Deoarece specia *Ptyonoprogne rupestris rupestris* (Scopoli) pînă în prezent n-a fost descrisă în țara noastră și datorită faptului că în nici un nomenclator românesc nu figurează, propunem ca denumirea românească a acestei specii să fie lăstunul de stîncă.

LĂSTUNUL DE STÎNCĂ*

(*PTYONOPROGNE RUPESTRIS*

RUPESTRIS SCOPOLI)

GEN ȘI SPECIE NOI

PENTRU ORNITOFAUNA

ROMÂNIEI

EMIL NADRA

Dintre speciile care și-au lărgit arealul de cuibărire și au fost descoperite mai recent, sau ca specii noi pentru fauna țării noastre, enumerăm: guguștiucul, *Streptopelia decaocto* (Călinescu 1933); lăstunul-mare-sudic, *Apus melba* (Cătuneanu și Tălpeanu 1965; Kohl, 1967 și Semen 1967 și 1969); ciocănitoarea-de-grădini, *Dendrocopos syriacus balcanicus*. (Cătuneanu 1933); ciocirlia urechiată balcanică, *Eremophila alpestris balcanica* (Klemm 1964; Nadra 1966); codobatura-cap-negru, *Motacilla flava feldegg* (Cătuneanu, Pașcovschi, Papadopol și Tălpeanu 1962); sfrînciucul-cap-roșu, *Lanius senator* (Tălpeanu 1965, Tuchscherer și Forster 1965); lăcarul răsăritean, *Acrocephalus agricola brevipennis* (Nadra 1967); frunzărița cenușie, *Hippo-*

lais pallida elaeica (Paşcovschi şi Nadra 1958); cânăraşul, *Serinus canaria serinus* (Linția 1946, Paşcovschi 1958); vrabia dobrogeană, *Passer hispaniolensis* (Papadopol 1964) ș.a.

O specie nouă descoperită pentru ornitofauna României tot de această natură, este lăstunul de stincă (*Ptyonoprogne rupestris rupestris*) (Scopoli), identificată de noi în Munții Cernei în rezervația naturală «Muntele Domogled».

Prezența lăstunului de stincă n-a fost cunoscută sau confirmată cu certitudine în țara noastră pînă în prezent. Pe baza a două informații însă credem că prezența ei în Carpații Sudici datează mai de mult.

Prima informare o avem de la F. König, cunoscutul lepidopterolog care ne-a comunicat verbal că printre stincile calcaroase de pe muntele Domogled, la 31 iulie 1967, a observat un grup de lăstuni, compus din 7—8 exemplare, care i s-au părut deosebiți de cei cunoscuți.

A doua informare o avem din lucrarea vastă a lui V. Ionescu «Vertebratele din România», 1968, în care autorul la cap. «*Riparia riparia* (L.) — Lăstun-de-mal», se referă și la *Ptyonoprogne rupestris*, considerind-o drept subspecie a lui *R. riparia* cu sinonimul de *R. r. rupestris* Scop. 1770, «semnalată în zona Băilor Herculane», fără a da însă alte precizări.

Aici ne permitem a face o mică remarcă și anume, că *Ptyonoprogne rupestris rupestris*, sau după sinonimul folosit de autor *Riparia riparia rupestris*, nu poate fi în nici un caz o subspecie de *R. riparia*, ci o specie de sine stătătoare.

În primul rind arealul ei se suprapune cu cel al lui *R. riparia*, mai ales cu al subspeciei nominate.

În al doilea rind, atît Peterson cit și Portenco socotesc că ar fi alt gen. Portenco afirmă chiar că *Ptyonoprogne rupestris* e mai apropiată de genul *Hirundo* decît de *Riparia*.

Se mai poate aduce și argumentul deosebirilor în felul de viață, față de *R. riparia*: este o pasăre tipică de munte, care trăiește mai mult în perechi izolate sau în colonii mici; nici nu caută apropierea apelor ca *R. riparia*.

Asemănarea cu aceasta din urmă s-ar reduce la aspectul exterior dar și aici există oarecari deosebiri.

Lăstunul de stincă are o lungime de cca 150 mm, deci cu vreo 20—30 mm mai mare decît speciile înrudite *Delichon urbica* și *Riparia riparia*. După Radde, lungimea aripei este de 125—127 mm, iar a cozii 52—56 mm.

Penajul dorsal este cafeniu-cenușiu-albăstrui. Bărbia și partea inferioară a gîtului albicioasă; sub bărbie și pe o parte a gîtului cu pete spălate. Pieptul este smîntiniu, fără bandă întuneată, iar restul părții ventrale de culoare gri-caffenie. Coada nu este bifurcată ca la celelalte rîndunici, steagul intern al rectricelor, afară de cele marginale, este prevăzută cu pete albe.

Ea locuiește în munții înalți din nord-vestul Africii, Europa de sud, cit și în partea vestică și centrală a Asiei. În Alpi, după relatările lui

Makatsch, se întîlnește sporadic; ca pasăre clocitoare în ultimii ani a dispărut complet din mai multe locuri.

Pentru cuibărit preferă regiunile stîncose abrupte, iar cuibul, care se aseamănă foarte mult cu cel al rîndunicii (*Hirundo rustica*) și-l clădește sub ieșiturile de stîncă sau tavanul peșterilor. Biologia cuibăritului încă n-a fost temeinic studiată. Pare să depună numai un rînd de ouă pe an; ponta constă din 4—5 ouă albe cu pete gălbui și ruginii cafenii.

Prima întîlnire a noastră cu *Ptyonoprogne rupestris* a avut loc la 24 august 1968, între stațiunea balneară a Băilor Herculane și Pecenișca — Valea Feregărilor. De la această dată consecutiv patru zile am avut ocazia să observăm aceste păsări, nou apărute în țara noastră.

În prima zi, 24 august, pe un timp senin și liniștit, în jurul orei 18, de pe o pajiște mică ce se întinde la poalele pereților stîncosi a lanțului Domogledului, am observat un mic grup de lăstuni de stincă, compus din trei exemplare, care zburau prin fața pereților înalți vinind după insecte; în biotopul monumental ei apăreau minusculi. Nu erau sperioși; în repetate rînduri coborau în zbor și deasupra pajiștei pe care stăteau și aproape de sol au trecut pe lîngă noi la 5—6 m, încît am putut observa foarte bine caracterele lor.

Se disting bine în zbor de celelalte rîndunici și lăstuni prin faptul că sînt ceva mai robuste, coada nu este bifurcată, coloritul pe partea ventrală este mai închis, iar zborul se aseamănă în multe cazuri cu cel al liliecilor.

Aceste trei păsări au putut fi observate de noi în același loc pînă după apusul soarelui, cînd în amurg apăruse deja și un liliac.

A doua zi timpul a devenit noros și a plouat. Dimineața cei trei lăstuni erau tot în același loc; de data aceasta, influențați probabil de cauze atmosferice, zburau la mare înălțime. La un moment dat și-au făcut apariția încă un grup de lăstuni de stincă, compus din 5 exemplare, care s-au atașat celorlalți formînd la un moment dat un grup de opt, dar din timp în timp se separau. Păreau să fie două familii care au avut probabil cuiburile în apropiere. Pe inserat toate exemplarele s-au adunat în fața unei grote, unde la început s-au jucat în zbor apoi după repetate intrări și ieșiri din grotă, au dispărut în interiorul acesteia pentru noptare.

La 26 august, dimineața, timpul era umed și se lăsase o ceață deasupra orașului Băilor Herculane. Lăstunii (*Delichon urbica*), care sînt destul de numeroși în acest loc, se concentraseră deja în stoluri mai mari, pregătindu-se pentru plecarea lor de toamnă.

Ei s-au adunat și stăteau înșirați pe conductele de sîrmă din străzile orașului. După obiceiurile cunoscute, la un moment, parcă la comandă, și-au luat toți zborul ridicîndu-se deasupra orașului, ca după un timp de goană după hrană și zboruri spectaculoase să se lase din nou pe rețelele de sîrmă.

Fig. 2. Biotopul în care au fost observate cele două familii de lăstuni de stîncă (*Ptyonoprogne rupestris rupestris*), la 24—27 august 1968, în Munții Domogled.

Spre surprinderea noastră am observat că printre lăstunii zburători s-a amestecat un stol mai mare de lăstuni de stîncă, compus din 40—50 exemplare, care făceau aceleași manevre de zbor deasupra orașului și printre clădiri, cu deosebirea că ei nu se așezau nici pe sîrme nici pe clădiri. Lăstunii de stîncă s-au menținut în împrejurimea orașului aproape o oră.

După dispariția lor ne-am deplasat din nou la locul unde văzusem în zilele anterioare cele două familii; erau în același loc.

Toată ziua a plouat cu mici întreruperi. După amiază, cînd s-a înseninat pentru un timp foarte scurt, din nou a apărut în fața noastră un stol mare de lăstuni de stîncă, care credem că era tot cel văzut de noi dimineața în oraș. De remarcat este faptul că cele două familii de 3 și 5 exemplare nu s-au amestecat cu stolul mare.

La 27 august dimineața am mai văzut un stol de 23 exemplare planînd la înălțime relativ mare deasupra caselor din Pecenișca.

În primăvara anului 1969, am întreprins din nou o deplasare în Munții Cernei, pentru a urmări în continuare prezența lui *Ptyonoprogne rupestris* în țara noastră. Spre marea noastră satisfacție am constatat că lăstunii de stîncă au revenit la locurile unde au fost observați anul precedent. La 10 aprilie am văzut un exemplar, iar la 11 aprilie două. Aceste zile erau neobișnuit de reci față de anotimp, vîrfurile stîncărilor fiind acoperite cu zăpadă.

Prezența lui în Munții Cernei în perioada amintită ne îndreptățește să credem că ei cuibăresc în țara noastră. Această presupunere

poate fi întărită de observațiile făcute asupra celor două familii care s-au menținut mereu pe același teritoriu restrîns și de constatarea revenirii lor primăvara pe aceste locuri.

După stolarile numeroase observate, care probabil s-au format din perechile și progeniturile care au avut cuiburile în împrejurime, se constată că după perioada de reproducere și lăstunii de stîncă se concentrează în stoluri, în vederea pregătirii migrației lor de toamnă, la fel ca și celelalte specii de rîndnici și lăstuni cu care sînt înrudii.

Expansiunea recentă a lăstunului de stîncă, și avansarea lui pînă peste Dunăre în România s-a făcut probabil din Bulgaria unde are un biotop potrivit de cuibărire, înaintînd spre nord-vest prin Iugoslavia, Cazanele Dunării, urmînd apoi Valea Cernei, pînă în partea sudică a Munților Cernei.

În Bulgaria a fost capturat și de M. Tălpeanu în defileul Strumei, care seamănă mult cu cheile Cernei. Exemplarul colectat la 1 mai 1968, se află expus în Muzeul «Grigore Antipa».

Identificarea lăstunului de stîncă (*Ptyonoprogne rupestris rupestris* (Scopoli) la 24—27 august 1968 și 10—11 aprilie 1969 în țara noastră este o contribuție la completarea listei faunei ornitologice române cu un gen și o specie nouă.

Prin această comunicare sumară se oferă o perspectivă nouă de cercetare ornitologilor, de a urmări în continuare mărirea arealului acestei specii noi în țara noastră și de a efectua observații asupra biologiei ei, care în general este foarte puțin studiată.

MATEI TĂLPEANU, MARIA PASPALEVA

BIBLIOGRAFIE

1. 1933 - Călinescu R., *Turtur risorius în România*, Bul. Soc. Natur. din România - 4 - București.
2. 1933 - Cătuneanu I., *Dryobates syriacus romanicus* n. spec. Notat. Biol. 1, București.
3. 1962 - Cătuneanu I., Pașcovschi S., Papadopol A., Tălpeanu M., L'expansion de *Motacilla flava feldegg* Mich. dans le sud-est de l'Europe. Trav. Mus. Hist. Nat. « Gr. Antipa », 3, București.
4. 1965 - Cătuneanu I., Tălpeanu M., Apariția lăstunului de stincă (*Apus melba* L.) în sudul Dobrogei. Rev. Muzeelor, 2, II București.
5. 1966 - Cătuneanu I., Tălpeanu M., Lăstunul de stincă (*Apus melba* L.) cuibărește în România, « Ocrotirea Naturii », 10, 1, București.
6. 1968 - Ionescu V., Vertebratele din România, București.
7. 1964 - Klemm W., Erster Nachweis über das Brüten der Ohrenlerche in den südlichen Karpaten, Aquila 69-70.
8. 1968 - Kohl, St., Lăstunul de stincă (*Apus melba*) la Cheile Turzii. Vin. Pesc. Sport., Vol. 20, Nr. 2, p. 26.
9. 1946 - Lintia D., Păsările României, vol. I, București.
10. 1966 - Nadra E., Ciocîrlia urechiată balcanică *Eremophila alpestris balcanica* Rchw., Rev. Muzeelor 3, București.
11. 1967 - Nadra E., Lăcarul *Acrocephalus agricola*, pasăre clocitoare în țara noastră, Rev. Muzeelor nr. 2, București.
12. 1964 - Papadopol A., Prezența speciei *Passer hispaniolensis* Temm. în Republica Populară Română, Natura, ser. Biol. 16 București.
13. 1968 - Pașcovschi S., Date noi asupra răspîndirii înăritei verzi (*Serinus canaria serinus* L.) în R.S.R., Com. Acad. R. S. R. București.
14. 1958 - Pașcovschi S., Nadra E., Extinderea recentă a arealului frunzăriței palide (*Hippolais pallida elaeica* Linder) în vestul țării, Ibidem 8, București.
15. 1950 - Patev P., Pitsite v Bulgaria, Sofia.
16. 1961 - Peterson R., Mountfort G., Hollom P. A. D. Die Vögel Europas, Hamburg u. Berlin.
17. 1894-1905 - Reiser O., Ornith. Balcanica II-III-IV.
18. 1967 - Semen N., Lăstunul mare sudic (*Apus melba melba* L.) cuibărește în Subcarpații Olteniei. Rev. Muzeelor 5, București.
19. 1969 - Semen N., Lăstunul mare sudic (*Apus melba* L.) cuibărește în Cheile Oltețului, Rev. Muzeelor 1, București.
20. 1965 - Tălpeanu M., Sfrînciocul-cu-cap-roșu (*Lanius senator* L.), specie nouă care cuibărește în țara noastră. Rev. Muzeelor 2, 4, București.
21. 1967 - Tălpeanu M., Expansion einiger Vogelarten in Rumänien, Beitrage zur Vogelkunde, Bd. 12, Heft 5, Leipzig.
22. 1965 - Tuchscherer K., D. Forster, Ornithologische Beobachtungen in der Umgebung von Konstanz, Der Falke, 12.

RÉSUMÉ

L'auteur annonce l'identification, pour la première fois en Roumanie, de *Ptyonoprogne rupestris rupestris* (Scopoli) dans la réserve naturelle de Domogled, le 24 août 1968.

Vu la période de l'observation, et la concentration de groupes de 40-50 exemplaires, on suppose qu'elle a niché dans cette zone, où elle a dû pénétrer de Yougoslavie. On propose que l'espèce soit protégée.

